

गलकोट नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय गलकोट बागलुङ
गण्डकी प्रदेश, नेपाल
न्यायिक समितिको प्रतिवेदन २०८२

स्थानीय तहको दोस्रो निर्वाचनबाट निर्वाचित गलकोट नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको नगर सभाबाट नेपालको संविधानको धारा २१७ (१) र (२) बमोजिम गलकोट नगरपालिकाको नगर उप-प्रमुख फमलाल निउरेको संयोजकत्वमा ३ सदस्यीय न्यायिक समितिको गठन भइ क्रियाशिल रहँदै आएको छ । गलकोट नगरपालिकाको न्यायिक समिति नेपालको संविधान, २०७२, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, मेलमिलाप सम्बन्धी ऐन २०६८, मेलमिलाप सम्बन्धी नियमावली, २०७०, गलकोट नगरपालिका न्यायिक समिति (कार्यविधि सम्बन्धी) ऐन, २०७५ बमोजिम गलकोट नगरपालिका भित्रका ११ वटा वडा अन्तर्गतका न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र र कार्यक्षेत्र पर्ने २९ वटा विषयहरूको न्याय निरूपण गर्ने गर्दै आएको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५३ को उपदफा (२) को प्रावधान अनुसार प्रमुख वा संयोजक मार्फत नगर सभामा पेश गर्नु पर्ने कानुनी प्रावधान मुताबिक आयोजित यस गरिमामय नगर सभामा न्यायिक समितिको प्रतिवेदन पेश गर्न गइरहेको छ । यसै सन्दर्भमा चालु आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा गलकोट नगरपालिकाको स्थानीय न्यायिक समितिबाट भए गरेको मुख्य मुख्य कार्यहरू र आगामी दिनको कार्य योजना प्रतिवेदनको रूपमा प्रस्तुत गर्न गइरहेको छ ।

१. आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को न्यायिक समितिको वार्षिक प्रगति विवरण :-

- प्रत्येक वडामा वडा स्तरीय मेलमिलाप केन्द्र स्थापना गरी अधिकांश मेलमिलाप केन्द्रका लागि आवश्यक फर्निचर तथा सामग्रीहरू व्यवस्थापन गरिएको छ ।
- सामुदायिक मेलमिलापलाई व्यवस्थित प्रभावकारी तुल्याउन ४९ जना तालिम प्राप्त मेलमिलाप कर्तालाई सूचीकृत गरिएको छ ।
- स्वतन्त्र, सक्षम र निष्पक्ष न्याय सम्पादन गर्ने हेतुले आवश्यकता अनुसार इजलासमा बस्ने र न्यायिक कार्यलाई थप व्यवस्थित बनाउन प्रयत्न गरिदै आइएको छ ।
- २०८१ साउन १ गते देखि हाल सम्म न्यायिक समितिको औपचारिक बैठक ११ वटा र अनौपचारिक बैठक १ वटा गरि जम्मा कुल १२ वटा बैठक सम्पन्न भएका छन् ।
- वडा नगरस्तरीय मेलमिलापकर्ताहरूको सूचीकरण गरि प्रत्येक वर्ष अद्यावधिक गरिदै आइएको छ ।
- चालु आर्थिक वर्षमा हाल सम्म न्यायिक समितिमा जम्मा १२ वटा निवेदन दर्ता हुन आएकोमा २ वटा उजुरी फर्स्टाउट र मेलमिलाप भएका, एक ओटा उजुरीमा अन्तरिम संरक्षणात्मक आदेश जारी गरिएको छ, ३ वटा उजुरी फर्स्टाउटको प्रक्रियामा रहेको, २ वटा उजुरीहरू निवेदकले फिर्ता लिएका भने ३ वटा उजुरीहरू कानुनी र प्रक्रियागत अड्ग नपुगेको कारण दर्ता नभएका छन् ।
- मेलमिलाप स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ४७ को उपदफा (२) बमोजिम न्यायिक समितिमा परेका निवेदनहरूलाई मेलमिलापको प्रक्रियामा लैजाने कार्यलाई निरन्तरता दिइरहेको छ ।

- यो आर्थिक वर्षमा गलकोट नगरपालिकाका ११ वटै वडामा वडा स्तरीय न्यायिक सचेतना कार्यक्रम मिति २०८२ साल जेठ ४ गते देखि जेठ ११ गते सम्म सफलता पूर्वक सम्पन्न गरिएका छन् । जसमा कुल ८२३ जना सहभागीहरूको सहभागिता रहेको थियो ।
- आर्थिक वर्षमा नगर र वडा स्तरीय मेलमिलापकर्ताहरूको समीक्षा बैठक र पुनर्ताजगी तालिम कार्यक्रम सफलतापूर्वक सम्पन्न गरिएको थियो ।
- यो आर्थिक वर्षमा न्यायिक समिति सचिवालय र स्थानीय न्यायिक सहजकर्ताको तर्फबाट लेनदेन, घरेलु हिंसा, सम्बन्ध विच्छेद, विवाहवैतर सम्बन्ध, घर बहाल कर, सार्वजनिक जग्गा सम्बन्धी विषय, पञ्जीकरण सम्बन्धी, नागरिकता, अंश र माना चामल आदि विषयमा नगरपालिका सारग्राहीहरूलाई कानुनी परामर्श प्रदान गर्दै आएको छ ।
- विद्यमान गलकोट नगरपालिका न्यायिक समिति (कार्यविधि सम्बन्धी) ऐन, २०७५ लाई आवश्यक परिमार्जन सहित संशोधन गरी गलकोट नगरपालिका न्यायिक समिति (कार्यविधि सम्बन्धी) पहिलो संशोधन विधेयक, २०८२, गलकोट नगरपालिका मेलमिलाप सम्बन्धी विधेयक, २०८२, गलकोट नगरपालिका न्यायिक समिति (कार्यविधि सम्बन्धी) नियमावली, २०८२ र गलकोट नगरपालिका मेलमिलाप सम्बन्धी नियमावली, २०८२ का मस्यौदा तयार भई छलफलको क्रममा रहेको छ ।
- गलकोट नगरपालिकामा गण्डकी प्रदेश सरकार मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयबाट मिति २०८१ साल माघ २ गते गलकोट नगरपालिकाको लागत साझेदारी रहने गरी स्थानीय न्यायिक सहजकर्ता खटाएको छ। गण्डकी प्रदेश सरकारले आफ्नो वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम २०८२/८३ मा स्थानीय न्यायिक सहजकर्तालाई निरन्तरता दिने उल्लेख गरेको छ ।

२. आगामी आर्थिक वर्षमा समितिले सञ्चालन गर्ने कार्ययोजनाहरू :

- समितिको नियमित बैठक सञ्चालन गरि नयाँ दर्ता हुने र पुराना विचाराधिन विवादहरूलाई न्यायिक समितिको छलफल र मेलमिलाप मार्फत कारबाही र किनारा गर्ने ।
- न्यायिक समिति र मेलमिलाप केन्द्रहरूमा दर्ता हुने विवाद सम्बन्धी न्यायिक समिति मेलमिलाप कर्ता, जनप्रतिनिधि र सम्बन्धित कर्मचारीहरूको छलफल र पुनर्ताजगी तालिम सञ्चालन गर्ने ।
- न्यायिक समिति र मेलमिलाप सम्बन्धी विषयमा र अन्य आधारभूत कानुनी प्रावधान सम्बन्धी विषयवस्तु र गलकोट नगरपालिकाको न्यायिक समिति र मेलमिलाप सम्बन्धी कानुनी प्रावधानहरू समेटिएको हाते पुस्तक (Hand Book) प्रकाशन गर्ने ।
- न्यायिक समिति, नगर प्रहरी र स्थानीय प्रहरीबिच साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गरी मुद्दा मामिला र विवाद न्यूनीकरण गर्न पहल गर्ने ।
- नगर र वडा स्तरीय मेलमिलापकर्ताको वार्षिक समीक्षा गर्ने ।
- वडा स्तरीय मेलमिलाप केन्द्रहरू र मेलमिलापकर्ताहरूको न्यायिक समितिको सचिवालयबाट अनुगमन गर्ने ।

३. न्यायिक समितिको कार्य सम्पादनमा देखिएका समस्या र चुनौतीहरू

गलकोट नगरपालिका स्थानीय न्यायिक समितिले नेपालको संविधान स्थानीय सरकार सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, मेलमिलाप सम्बन्धी ऐन, २०६८ गलकोट नगरपालिका न्यायिक समिति (कार्यविधि सम्बन्धी) ऐन, २०७५ को प्रावधान बमोजिम समितिमा परेका विवादहरूको सफल निरूपण मिलापत्र र मेलमिलाप गराउँदै आइरहेकोमा गलकोट नगरपालिका स्थानीय न्यायिक समितिको कार्यसम्पादनमा देहाय बमोजिमका समस्या र चुनौतीहरू विद्यमान रहेका छन् ।

- दक्ष र अनुभव प्राप्त मेलमिलाप कर्ताको व्यवस्था गर्नु ।
- सम्पूर्ण वडाहरूमा मेलमिलाप केन्द्र स्थापना भई क्रियाशिल रहेकोमा सीमित स्रोतको बीचमा सफल र प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु ।
- न्यायिक समितिको छलफल कक्ष, इजलास कक्ष, बन्द इजलास कक्ष, नगर स्तरीय मेलमिलाप कक्ष, आदिको उचित व्यवस्थापन हुन नसकेको ।

४. सुझावहरू

- न्यायिक समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरू र मेलमिलापकर्ताहरूलाई न्यायिक समिति मेलमिलाप सम्बन्धी तालिम तथा प्रशिक्षण सञ्चालन गर्ने ।
- न्यायिक समिति सचिवालय तथा इजलास अभ्यासलाई सफल कार्यान्वयन गर्ने ।
- मेलमिलापकर्ताहरूको सेवा सुविधामा समयानुकूल आवश्यक परिमार्जन गर्नुपर्ने ।
- वडा स्तरीय मेलमिलाप केन्द्रमा मेलमिलाप गराइएका कागजातहरू अभिलेखीकरण गरि व्यवस्थित गर्नु पर्ने ।

५. निष्कर्ष

स्थानीय तह नगरपालिका र गाउँपालिकामा न्यायिक समितिबाट गरिने न्याय निरूपण सम्बन्धी अभ्यासहरू नेपालको संविधान स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ र सम्बन्धित नगर / गाउँपालिका ऐन, नियम, कार्यविधि आदिबाट निर्देशित देखिन्छन् । नेपालको संविधानले नै मेलमिलाप लगायत विवाद समाधानका वैकल्पिक उपायहरूको अवलम्बन गरि साना तिना देवानी प्रकृतिका विवादहरू र सामान्य प्रकृतिका फौजदारी विवादहरू समेत समाधान गर्ने प्रस्ट दिशाबोध गरेको छ । स्थानीय न्यायिक समितिको महत्व, आवश्यकता र औचित्यता आगामी दिनहरूमा झन झन बढ्दै जाने देखिन्छ । न्यायमा नागरिकहरूको सरल र सहज पहुँच स्थापित गर्न, विवादको शीघ्र र सरल समाधान गर्न नियमित अदालतको कार्य बोझ घटाउन, न्यायिक अधिकारलाई विकेन्द्रित गर्न, कम खर्चमा न्याय प्रदान गर्न, सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता बलियो बनाउन र सामान्य खालका विवाद स्थानीय स्तरमै समाधान गर्ने मनसायले गलकोट नगरपालिका स्थानीय न्यायिक समितिले आफ्ना गतिविधिहरूलाई मुखरित गरिरहेको छ । आगामी दिनमा समेत गलकोट नगरपालिका स्थानीय न्यायिक समिति न्याय सम्पादनमा प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने दिशामा केन्द्रित हुने प्रतिबद्धताका साथ न्यायिक समितिको कार्य सम्पादनका क्रममा सहयोग पुर्याउनु हुने गलकोट नगरपालिका नगर कार्यपालिकाका पदाधिकारी र सदस्य, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू, सम्पूर्ण राष्ट्र सेवक कर्मचारीहरू, न्यायिक समितिका सदस्यज्यूहरू, स्थानीय न्यायिक सहजकर्ता र मेलमिलापकर्ताज्यूहरू सम्पूर्ण

जनप्रतिनिधि तथा नगर सभा सदस्यज्यूहरूबाट समेत आगामी दिनहरूमा समेत यस्तै सहयोगको अपेक्षा सहित यो प्रतिवेदन सम्माननीय सभामा पेस गर्दछ।

धन्यवाद !

.....

फमलाल निउरे

संयोजक

स्थानीय न्यायिक समिति

मिति: २०८२/०३/०५